



**SOCIJALDEMOKRATSKA
PARTIJA HRVATSKE**

Trg Drage Iblera 9, 10000 Zagreb
Tel: +385 1 4552 055 / 4552 658
Fax: +385 1 4552 842
e-mail: sdp@sdp.hr
www.sdp.hr

Poštovani,

S obzirom da se bliže parlamentarni izbori, a obrazovanje u Republici Hrvatskoj nalazi se u stanju u kojem su mu potrebne značajne promjene i reforme, Hrvatski studentski zbor, kao predstavničko tijelo svih studenata u Republici Hrvatskoj, smatra da studenti, ali i cijela javnost, trebaju imati priliku steći detaljan uvid u Vaše stavove o navedenim temama, kao i u planove vezane uz obrazovni sustav (s posebnim naglaskom na visoko obrazovanje).

Predstavnici u Hrvatskom studentskom zboru stoga su sastavili popis od 12 pitanja (koje smo prikladno nazvali „XY“), a koja smatramo od presudnog značaja za studente, njihove obitelji, buduće poslodavce, ali i društvo u cjelini u narednih četiri godine. Molimo Vas stoga da na navedena pitanja odgovorite, a odgovori će potom biti objavljeni kako bi studenti i svi ostali zainteresirani mogli na jasan i transparentan način saznati što u budućnosti mogu očekivati od političkih stranaka u Republici Hrvatskoj u području obrazovanja.

Nadamo se kako je jasno da bez uspješnog obrazovnog sustava i reforme obrazovanja iz koje bi ovakav sustav trebao proizaći Republika Hrvatska ne može očekivati značajan napredak u ekonomskom, demokratskom, niti civilizacijskom smislu. Stoga Vas još jednom molimo da prepoznate značaj ovih tema i odgovorite na navedena pitanja najkasnije do 15. listopada kako bi odgovori mogli biti pravovremeno objavljeni i tako dostupni javnosti.

S poštovanjem,

Aleksandar Šušnjar,

Predsjednik Hrvatskog studentskog zbora

1. Planirate li uskladiti izdvajanja za obrazovanje iz državnog proračuna sa prosjekom zemalja EU? Ako da, na koji način bi u proračunu bila osigurana ova dodatna sredstva?

Strateška važnost obrazovanja i znanosti ugrađena je u sve programske dokumente ove Vlade, a posebice u temeljni strateški dokument - Strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije koju je Hrvatski sabor usvojio 17. listopada 2014. godine, a koja, kao općenacionalna strategija s jasnim ciljevima i mjerama, daje smjer i okvir dugoročnim obrazovnim politikama (<http://www.novebojeznanja.hr/> odnosno http://www.novebojeznanja.hr/UserDocsImages/datoteke/KB_web.pdf). Doista, upravo je na inicijativu tadašnjeg ministra znanosti i obrazovanja Željka Jovanovića i njegovih suradnika Vlada predvođena SDP-om pokrenula 2012. godine rad prvo na Smjernicama za strategiju odgoja, obrazovanja, znanosti i tehnologije pa odmah zatim, pod vodstvom Nacionalnog koordinacijskog tijela kojega je vodio sam premijer Milanović i čijem je sastavu bilo čak 11 ministara ove Vlade, i rad na strategiji svih strategija – Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije. Na izradi Strategije je sudjelovalo više od 100 stručnjaka koji su, neovisno od bilo koje politike i stranke, a temeljem dubinske stručne analize postojećeg stanja te svih strateških i *policy* dokumenata na kojima je tijekom godina rađeno u RH, ali i dokumenata i strategija EU i najrazvijenijih zemalja, razradili strukturirani niz ciljeva, mjera i aktivnosti finaliziranih korjenitoj preobrazbi našeg obrazovnog i znanstvenog sustava u skladu s najboljim praksama, iskustvima i predviđanjima. aktivnu provedbu Strategije, koja je u tijeku, koordinira Posebno stručno povjerenstvo pri Uredu predsjednika vlade RH što najbolje pokazuje koliku važnost ova Vlada pridaje obrazovanju i znanosti.

Iako pak ni sami nismo u potpunosti zadovoljni ukupnim izdvajanjima za obrazovanje, u okolnostima dugotrajne gospodarske krize Vlada predvođena SDP-om u obrazovni je sustav uvela reda i stvorila je preduvjete za njegov rast, prije svega racionalnim upravljanjem raspoloživim sredstvima. Vlada je uvela i brojne reforme koje su proširile dostupnost obrazovanja svima pod jednakim uvjetima, kojima je unaprijeđena kvaliteta obrazovanja i kojima je sustav postao organiziraniji i učinkovitiji. Treba pritom ipak voditi računa i da nam je indeks ukupnih izdvajanja za obrazovanje po učeniku/studentu temeljen na njihovom ukupnom realnom broju (*full-time equivalent*), te normaliziran prema BDP-u po stanovniku (*per capita* - čime se uzima u obzir ekonomska snaga države), prema zadnjim dostupnim podacima Eurostata (<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00069&plugin=1>), na razini od 25,7 čime ne zaostajemo puno od prosjeka zemalja članica EU za koje je taj indeks na 26,9, pa nam zajednički cilj treba biti i jačanje našega BDP-a. Uz to, uz informaciju o masi ukupno izdvojenih sredstava važna je i ona troše li se sredstva na politike i mjere koje sustav čine konkurentnijim i kvalitetnijim, jer čak niti najveći mogući iznosi izdvojeni za obrazovanje, bez strateškog planiranja, odgovornog upravljanja i namjenskog trošenja, ne mogu jamčiti kvalitetan i održiv sustav. Trenutno, od ukupnih javnih sredstava za obrazovanje, više od 80 posto troši se na plaće zaposlenika, a s obzirom na prava koje zaposlenici ostvaruju s obzirom na godine staža, taj dio izdvajanja će u narednim godinama u apsolutnom iznosu i dodatno rasti (doista, donedavno je masa plaća u sustavu rasla po relativnoj godišnjoj stopi od 5 posto, što je bilo neodrživo), ostavljajući sve manje sredstava koje se mogu usmjeriti u reforme sustava. SDP planira stoga sustavno uvećavati izdvajanja ne ugrožavajući stečena prava zaposlenika, a sukladno ciljevima i mjerama predstavljenima u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije. Posebice tu ističemo da se u visokom obrazovanju u Strategiji predviđa do 2020. postupno povećanje proračunskih izdvajanja do postizanja medijana EU ali i, već tijekom 2016. godine, razrada i implementacija sustava poreznih olakšica za gospodarske subjekte i privatne osobe koji investiraju u visoko obrazovanje kao i razrada sustava alociranja dijela sredstava uprihođenih prodajom državne imovine i/ili ostvarenih putem državnih koncesija upravo u visoko obrazovanje.

Važno je tu još istaći da, kao i za sve druge sustave, osnovni izvor sredstava potrebnih za obrazovanje predstavlja snažno i vitalno gospodarstvo. Ova je Vlada, predvođena SDP-om, stoga u prethodnom razdoblju jednaku važnost pridala revitalizaciji gospodarskih aktivnosti te je tako pokrenula gospodarstvo i osigurala stabilne prilive u proračun pa čak i primarne proračunske viškove koji će se preusmjeriti u daljnji razvoj obrazovanja i znanosti. Sa

sigurnošću možemo dakle reći da će se u idućem mandatu postupno uvećavati izdvajanja za obrazovanje i znanost, ali će se nastaviti i inzistiranje na racionalnom upravljanju i uvođenju reda u sustav u kojemu se višak raspoloživih sredstava mora trošiti na unapređenje kvalitete nastave, a ne na netransparentne i ponekad neutemeljene dodatke na plaću kroz autorske honorare ili čak na kupovinu glasova, što je bila praksa u nekim prošlim vremenima. Nema povratka na staro.

2. Podržavate li zamjenjivanje indirektnih potpora studenata (subvencionirana prehrana, smještaj, prijevoz...) s direktnim potporama (stipendijama)? Ako da, smatrate li da je za direktne potpore potrebno osigurati manje, jednako, ili više sredstava nego za indirektnu potporu?

Trenutno, instrumenti izravnih i neizravnih potpora pridonose ostvarivanju dvaju različitih, ali komplementarnih, ciljeva, koja oba čine visoko obrazovanje dostupnijim svima. S jedne strane, neizravne potpore, poput subvencija za prehranu, prijevoz ili smještaj, unapređuju studentski standard i čine obrazovanje dostupno svima pod jednakim uvjetima. No, kako takve potpore u drugi plan stavljaju socio-ekonomski položaj pojedinca, s aspekta javnih politika one nisu jednako učinkovite kao izravne potpore. S druge strane, izravne potpore predstavljaju značajnu podršku socijalno najugorženijima te tako jamče da sredstva dođu u ruke onima kojima su najpotrebnija. S obzirom da je općenito SDP zagovaratelj racionalnog i učinkovitog upravljanja, a da je socijalna osviještenost i društvena pravednost u srži svih politika SDP-a, i u slučaju financijskih potpora SDP se zalaže za postupno povećanje ukupnih izdvajanja za izravne potpore studentima. Pritom, međutim, uvećanje ulaganja u izravne potpore ne smije u potpunosti ukinuti prava i standard svih studenata. SDP smatra da bi potpuno i naglo ukidanje neizravnih potpora u bitnome ugrozilo položaj svih studenata te time izravno ugrozilo načelo dostupnosti obrazovanja, ali i otežalo ostvarivanje dugoročnog hrvatskog cilja o povećanju broja visokoobrazovanih na 35 posto do 2020. godine (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_en.pdf).

Vlada predvođena SDP-om je, u usporedbi s prijašnjim vladama, učinila najviše po pitanju unapređenja studentskog standarda, ali i po pitanju postupne transformacije neizravnih u izravne potpore. Doista, procjene govore da troškovi života iziskuju gotovo pet puta više sredstava od troškova školarina i upisnina. Po prvi je puta tako od sredine 90-tih godina u mandatu ove Vlade pokrenuta je reforma subvencionirane prehrane koja je omogućila svim studentima jednaku ponudu i kvalitetu. Doista, donošenjem novog Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na pokriće troškova prehrane studenata 2013. godine, u situaciji kada je sustav prehrane bio u potpunoj blokadi zbog neracionalnosti sustava s jedne strane te nedostatnih sredstava u Državnome proračunu s druge strane, ostvareno je povećanje broja punih menija za 88 posto, uz veću kvalitetu menija koju provjerava i utvrđuje Nacionalno povjerenstvo za kontrolu prehrane studenata u kojem vrlo aktivno sudjeluju i sami studenti, ali je istovremeno postignuta i racionalizacija i održivost sustava te posljedično povećanje izravnih potpora ranjivim skupinama studenata. Na taj je način, naime, u samo godinu dana gotovo dvostruko povećan iznos novca za stipendije studentima slabijega socijalno-ekonomskog statusa (što uključuje i povećanje dostupnosti visokog obrazovanja za osobe kojima niti jedan roditelj nije visoko obrazovan) i to za 34 milijuna kuna u 2015. u odnosu na 2013. godinu, te je ove godine dodijeljeno 5.200 stipendija i to u uvećanom mjesečnom iznosu od 1.200 kuna (umjesto prijašnjih 500 ili 800 kuna). Povećana je i potpora studentima s invaliditetom za troškove prijevoza s 5.000 kn na 10.000 kn godišnje. Uz to, dodatno je studentima iz poplavljenih područja tijekom 2014. i 2015. godine isplaćeno 2 milijuna kuna jednokratnih pomoći u iznosu od 10.000 kuna po studentu.

Vlada je u sklopu Operativnoga programa EU Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. osigurala i više od 50 milijuna eura za stipendije studentima slabijega socijalno-ekonomskog statusa i studentima koji se odluče za studij u STEM području što će, uz sredstva iz Državnoga proračuna, u sljedećem šestogodišnjem razdoblju omogućiti daljnje značajno povećanje broja stipendista i povećanje dostupnosti visokog obrazovanja i djeci iz obitelji

slabijega socijalnog statusa. Ovi primjeri najjasnije pokazuju kako se racionalnim i učinkovitim upravljanjem, može postići ravnoteža između izravnih i neizravnih potpora, bez ugrožavanja općeg studentskog standarda.

Kao najbolji dokaz predanosti SDP-a i ove Vlade održanju studentskog standarda i osiguravanju dostupnosti obrazovanja treba izdvojiti i to što je od 2012. godine Vlada osigurala tzv. besplatan studij svim uspješnim i redovitim studentima, te tako riješila problem financiranja studija i smanjila negativni učinak školarina koje su financijski najviše opterećivale studente. Doista, Vlada je sklopila višegodišnje ugovore sa svim javnim visokim učilištima u RH (tzv. trogodišnje pilot programske ugovore - u vrijednosti od 250 milijuna kuna godišnje, odnosno 165% više u odnosu na 2011. godinu) kojima je osigurala da svi uspješni i redoviti studenti imaju plaćenu punu participaciju troškova studija, čime je ne samo postignuto daljnje povećanje dostupnosti obrazovanja, nego je potaknuto i dugoročno strateško planiranje visokih učilišta te odgovorno upravljanje javnim sredstvima. U tijeku je, pak, uz suradnju Svjetske banke, i projekt "Izgradnja kapaciteta za programsko financiranje visokih učilišta" koji će, u skladu s mjerama iz Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, omogućiti uvođenje cjelovitog višegodišnjega programskog financiranja javnih sveučilišta i javnih znanstvenih instituta u Republici Hrvatskoj.

Imajući sve navedeno u vidu, i u idućem mandatu ćemo nastaviti rad na ujednačavanju kvalitete usluge i standarda na svim hrvatskim visokim učilištima, ali i sustavno povećavati i unapređivati sustave studentskih potpora. Osim korištenja javnih sredstava za izravne potpore (stipendije), SDP će razmotriti i modele kojima bi se gospodarski subjekti aktivnije uključili u programe stipendiranja. Ipak, uloga države u tom je pogledu ograničena na pružanje okvira i nuđenje prijedloga mogućih suradnji. Glavna inicijativa u tom se pogledu očekuje s visokih učilišta koja, osim što moraju biti spremna na taj vid suradnje, moraju razvijati i kvalitetne i konkurentne obrazovne programe koji će biti zanimljivi poslodavcima i privredi. O tome što SDP čini i namjerava dalje činiti u pripremi programa koji su povezani s potrebama na tržištu rada vidjeti pak odgovor na 4. pitanje.

3. Podržavate li povećanje broja javnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj? Koliko javnih sveučilišta smatrate da je potrebno Republici Hrvatskoj?

SDP se zalaže za daljnji razvoj strukturiranih nacionalnih mreža obrazovnih ustanova na principima konzekventnog jačanja kvalitete, ali i, u suprotnosti sa sadašnjim stanjem kada je ogroman dio i kadrovskih i materijalnih resursa u sustavu znanosti i visokog obrazovanja centraliziran u Zagrebu, uravnoteženog policentričnog razvoja RH. To znači da svim hrvatskim regijama treba, na principima pametne specijalizacije, omogućiti razvoj gospodarskih grana i usluga koje će ih učiniti konkurentnima na globalnom tržištu. Za to su pak potrebni odgovarajuće obrazovani kadrovi.

Navedeno implicira potrebu pažljivog, strukturiranog i stručnog domišljanja razvoja mreže javnih visokih učilišta, vodeći pritom računa o dihotomnim, ali djelomično i komplementarnim, potrebama: s jedne je strane cilj svima pod jednakim uvjetima te u skladu sa sposobnostima učiniti dostupnim kvalitetno visokoškolsko obrazovanje odgovarajuće vrste (visoke škole, veleučilišta, te sveučilišta s fakulteti), a s druge racionalno raspolagati ograničenim javnim sredstvima i kadrovskim resursima nastavnika.

Omogućavanje dostupnosti obrazovanja povezano, naravno, s gore navedenim postulatima postizanja studentskog standarda, zasigurno predmnijeva da blizina visokog učilišta, imajući u vidu posebice troškove stanovanja i prehrane vezane uz studij, pospješuje dostupnost obrazovanja i kvalifikacija. Doista, danas više od 60 posto studenata studira izvan mjesta prebivališta.

Racionalno raspolaganje resursima, posebice imajući u vidu i potrebu osiguranja sve viših razina kvalitete nastave, govori pak u prilog ograničenju broja visokih učilišta uz povezano ograničenje troškova administrativnog aparata, kapitalnih troškova vezanih uz izgradnju objekata te materijalnih troškova vezanih uz njihovo održavanje, uz razvoj knjižničnog i informatičkog sustava visokih učilišta i tome slično.

U skladu sa složenošću izložene tematike, SDP se zalaže za studiozan i na podacima i dokazima utemeljen razvoj novog strateškog dokumenta razvoja mreže javnih visokih učilišta koji će, konzekventno primjenjujući odredbe važećeg Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, na prijedlog Nacionalnog vijeća za znanost,

visoko obrazovanje i tehnološki razvoj kao najvišeg neovisnog stručnog tijela koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj, a nakon provedene široke stručne javne rasprave, donijeti Hrvatski sabor.

4. Imate li prijedloge konkretnih mjera za povećanje zapošljivosti i konkurentnosti obrazovnih programa hrvatskih obrazovnih institucija? Ako da, molimo vas da navedete ove mjere.

Vlada predvođena SDP-om odgovore na ovo pitanje je već dala pripremom mjera i aktivnosti u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije, dio kojih je već dio u fazi provođenja, ali i donošenjem, tijekom 2013. godine, Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (HKO) (<http://www.kvalifikacije.hr/Default.aspx> odnosno <http://www.kvalifikacije.hr/fgs.axd?id=519>). Doista, HKO predstavlja reformski instrument kojim se uređuje cjelokupni sustav kvalifikacija na svim obrazovnim razinama u Republici Hrvatskoj kroz standarde kvalifikacija temeljene na ishodima učenja i usklađene s potrebama tržišta rada, pojedinca i društva u cjelini. Naime, SDP smatra da instrumenti u okviru HKO-a pružaju mogućnost ne samo održivog razvoja obrazovnog sustava usklađenog s tržištem rada, nego i za provedbu reformi koje za cilj imaju razvoj konkurentnosti obrazovnih programa i sadržaja u međunarodnom kontekstu. Strategija obrazovanja je dodatno opisala koje su to mjere i aktivnosti koje se moraju provesti, uvelike se oslanjajući upravo na HKO. Štoviše, dokaz da je SDP već prepoznao važnost usklađivanja obrazovanja s potrebama tržišta rada predstavlja i činjenica da je upravo u mandatu ove Vlade javnosti po prvi puta predstavljen pregled deficitarnih i suficitarnih zanimanja izrađen na temelju stručne analize Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. S obzirom na činjenicu da su visoka učilišta autonomna u pitanju upisne politike, preporuke Zavoda nisu bile obvezujuće, već savjetodavne. Međutim, u narednom razdoblju SDP će uvelike putem instrumenta višegodišnjih programskih ugovora potaknuti visoka učilišta da pri kreiranju upisnih politika, ali i pripreme programa, oslušuju potrebe na tržištu rada.

Vezano uz pitanje povećanja konkurentnosti obrazovnih programa u okviru sustava visokog obrazovanja, Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije navodi pak niz mjera i aktivnosti koje nema smisla ovdje ponavljati. Izdvojiti ćemo da Strategija, između ostalog, kao problem izdvaja broj i profil studijskih programa te napominje kako postoji veliki broj istovrsnih ili sličnih programa za što nema objektivnog opravdanja, a što nužno dovodi do neracionalnog raspolaganja materijalnim i ljudskim resursima. Stoga je, koristeći upravo instrumente HKO temeljene na povezivanju obrazovanja i tržišta rada, započela revizija studijskih programa koji se izvode na visokim učilištima u RH. HKO je pritom ključan u aspektu usklađivanja ishoda učenja s potrebnim kompetencijama, odnosno općenito u provedbi revizije sadržaja i ishoda učenja studijskih programa, pri čemu će se visoka učilišta pogotovo poticati na izradu standarda kvalifikacija. Važno je tu istaknuti da se usklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta rada može postići jedino ako se u procese pripreme sadržaja i ishoda učenja uključe predstavnici poslodavaca i gospodarstvenika te ako se prilikom planiranja obrazovnih potreba oslušuju stvarne potrebe tržišta. HKO je i u ovom pogledu ključan instrument jer se kroz već ustrojena Sektorska vijeća poslodavcima i gospodarstvenicima, ali i predstavnicima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, omogućuje upravo da obrazovnim institucijama i kreatorima politika prenesu informaciju o kompetencijama koje tržište u danom trenutku potražuje. Takva razmjena informacija, nakon analize studijskih programa prema sadržajima te analize usklađenosti ishoda učenja i kompetencija s realnim potrebama društva, omogućit će racionalizaciju broja i strukture studijskih programa.

Kao mjere koje pomažu konkurentnost obrazovanja te posljedično unapređuju zapošljivost, Strategija navodi i uvođenje sustava poticanja inovativnih pristupa u izvođenju studijskih programa uključujući i uporabu informacijsko-komunikacijskih tehnologija i osmišljavanje sustava nastavnih projekata za koje bi se jednom godišnje otvarao poziv i kojima bi se sufinancirali novi, kreativniji i učinkovitiji pristupi izvođenju nastave na visokim učilištima. Nadalje, na hrvatskim je visokim učilištima potrebno unaprijediti i mentorski sustav na način da se potakne edukacija nastavnika i suradnika, ali i potiče studentska evaluacija mentora. Nastavnike visokih učilišta, u cilju implementacije kvalitetnih obrazovnih programa temeljnih na ishodima učenja, a što je osnovni postulat HKO i Strategije obrazovanja, treba dodatno educirati o provjeri ishoda učenja. Uz ovu mjeru je usko vezana i predviđena uspostava infrastrukture i organizacije centara za podršku studentima u izradi završnih radova i disertacija.

U održavanju kvalitete i konkurentnosti studijskih programa, osim HKO-a, značajnu ulogu imaju i programski ugovori koje je Vlada predvođena SDP-om prva implementirala kao način upravljanja i nadzora nad provedbom obrazovnih politika u visokom obrazovanju (cf. i odgovor na 2. pitanje). Višegodišnji programski ugovori su važan instrument kojim se potiče završavanje studija u propisanom roku uz istodobno osiguranje kvalitete i dostupnosti

studija te postizanje ishoda učenja. Cilj SDP-a je da se javna politika visokog obrazovanja u potpunosti temelji na cjelovitom, višegodišnjem programskom financiranju visokih učilišta jer se time stvara sustav odgovornog i racionalnog javnog financiranja obrazovanja zasnovanog na mjerljivim pokazateljima i rezultatima. Dakle, sustav višegodišnjih programskih ugovora, uz HKO, za SDP predstavlja važan instrument u provedbi mjera u području visokog obrazovanja, a koje su predviđene Strategijom.

U svemu tome će se u novome mandatu Vlade sve veći naglasak u visokome školstvu, ali i uopće u obrazovanju, stavljati na sustav osiguranja kvalitete, a posebno na ustroj sustava vanjskog vrednovanja ishoda učenja i kvalitete kvalifikacija na svim razinama obrazovanja. Težište će pritom biti na promicanju kulture kvalitete uz njegovanje najviše razine autonomije obrazovnih ustanova, ali i na inzistiranju na tome da institucije preuzmu odgovornost za postizanje vlastitih strateških ciljeva, koji svakako trebaju obuhvatiti i unapređenje studijskih programa u skladu s društvenim potrebama i potrebama gospodarstva.

5. Imate li prijedloge konkretnih mjera za povećanje međunarodne mobilnosti hrvatskih studenata? Ako da, molimo vas da navedete ove mjere.

Država, odnosno relevantno ministarstvo u pogledu studentske mobilnosti djeluju kao okvir i podrška, omogućujući prije svega financijske preduvjete za osiguranje mobilnosti. Vlada predvođena SDP-om je stoga u protekle četiri godine snažno poticala jačanje djelovanja i učinkovitosti Agencije za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU <http://www.mobilnost.hr/>) - javne ustanove koja provodi i promovira programe Europske unije i druge međunarodne programe u području znanosti, obrazovanja, osposobljavanja i mladih i koja je središnja točka i polazište za informiranje o međunarodnim mogućnostima na području formalnoga i neformalnog učenja. Doista, kroz programe koje u Hrvatskoj provodi AMPEU je od 2009. do akademske godine 2013./14. ostvareno ukupno preko 7.500 mobilnosti, od čega 4.189 odlaznih i 2.717 dolaznih mobilnosti studenata. Ulaskom Hrvatske u punopravno člansko EU, te posebice uspostavom pune operativnosti programa mobilnosti Erasmus+, mobilnost je dobila još snažniji zamah pa je tako već tijekom 2014. godine s ukupno čak 12,9 milijuna € financiran 251 projekt, dok je dosad u 2015. godini financirano 197 projekata ukupne vrijednosti od preko 12,1 milijuna €, odnosno preko 90 milijuna kuna. Tome treba pridodati i sredstva iz okvirnog programa EU Obzor 2020 kojima se osiguravaju i sredstva za studijske boravke mladih znanstvenika, odnosno doktoranada - koji su studenti trećeg ciklusa visokoškolskog obrazovanja ustrojenog sukladno bolonjskoj deklaraciji, a slični se ciljevi postižu i posebnim projektima kao što je NewFelPro - međunarodni projekt stipendiranja i mobilnosti za istraživače koji se financira u sklopu programa Marie Curie FP7-PEOPLE i čija je ukupna vrijednost sedam milijuna € (<http://www.newfelpro.hr/>).

Uz navedeno, Vlada predvođena SDP-om je kroz pripremu operativnih programa za korištenje sredstva iz strukturnih fondova EU (posebice u sklopu ESF-a, odnosno operativnog programa za učinkovite ljudske potencijale 2014.-2020.) definirala kao prioritet i razvoj ljudskih potencijala studenata i znanstvenika, pri čemu je poticanje mobilnosti jedan od važnih aspekata toga strateškog opredjeljenja.

Važnost internacionalizacije visokog obrazovanja dodatno je operacionalizirana putem mjera i aktivnosti predviđenih Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije. U Strategiji se tako internacionalizacija visokog obrazovanja i znanosti veže uz jaču integriranost u europske prostore visokog obrazovanja i znanosti. Tu se onda posebice navode i mjere za dolaznu i odlaznu mobilnost, međunarodnu suradnju, nastavu na stranim jezicima, združene studije i međunarodne studijske programe, povećanje broja inozemnog nastavnog osoblja (za što preduvjete stvara i zakonska odredba uvedena od ove Vlade koja obvezuje sva visoka učilišta da natječaje za radna mjesta objavljuju i na službenom internetskom portalu za radna mjesta Europskoga istraživačkog prostora), te druge mjere. Posebice je značajno da se u Strategiji eksplicitno navodi cilj da se izdvajanja za mobilnost studenata i nastavnika povećaju po prosječnoj stopi od 17 posto godišnje do razine koja će do 2020. godine osigurati odlaznu mobilnost 10 posto studenata te dolaznu mobilnost od 5 posto, što uključuje i semestralnu mobilnost i mobilnost za stjecanje cjelovite kvalifikacije. U tom je cilju potrebno posebno raditi i na uklanjanju prepreka mobilnosti na samim visokim učilištima, vezanim naročito uz priznavanje ECTS bodova ostvarenih putem mobilnosti, te na primjeren način organizirati sustav poticanja studenata na mobilnost i osnažiti kapacitete ureda za međunarodnu suradnju visokih učilišta.

U sljedećem će mandatu SDP osigurati i financijsku potporu nastavi koja se izvodi na stranom (engleskom ili drugom) jeziku, uz postupno uvođenje kolegija/modula, a zatim i cjelovitih doktorskih i diplomskih studija na

stranom jeziku. Uz to, poticati će se i formiranje združenih studija s eminentnim europskim i svjetskim visokim učilištima. Strategija predviđa i uvođenje obveze međunarodnog usavršavanja nastavnika kao kriterij za izbor u znanstveno-nastavna zvanja te osiguravanje sustava stipendija za hrvatske polaznike inozemnih doktorskih škola (uz ugovornu obvezu povratka doktoranada u Hrvatsku nakon završetka doktorske škole) ali i za strane polaznike doktorskih škola na hrvatskim visokim učilištima. U planu je i obveza izrade strategije zapošljavanja stranih nastavnika na pojedinim visokim učilištima pri čemu je u godišnjem planu kadrova za svako visoko učilište potrebno postaviti realan postotak stranih nastavnika i približnu dinamiku njegove realizacije.

Iz navedenoga je vidljivo da će sve značajniju ulogu u provedbi mjera i aktivnosti mobilnosti imati sama visoka učilišta, te će ih stoga Vlada u narednom razdoblju još snažnije poticati na aktivno uključivanje u dostupne programe. Razmotrit će se pritom i mogućnost da se stupanj dostignute internacionalizacije uključi i kao pokazatelj uspješnosti (pa tako i utjecajni faktor na iznos financiranja) u model cjelovitih višegodišnjih programskih ugovora s visokim učilištima.

6. Smatrate li da treba izmijeniti zakone koji reguliraju studentsko organiziranje? Ako da, na koji način?

Aktivno i osviješteno građanstvo preduvjet su svakog demokratskog društva. S obzirom da studenti predstavljaju najvitalniji dio građanstva i sponu između mladih i dionika na tržištu rada, aktivna studentska populacija i njihovo organiziranje svakako predstavljaju značajan interes društva.

Vlada predvođena SDP-om je, shvaćajući važnost dijaloga i uključivanja studenata u procese odlučivanja, i do sada imala sluha za potrebe mladih i studenata čemu svjedoči i činjenica da su predstavnici studentskih udruga sudjelovali u kreiranju politika važnih za studente, poput unapređenja kvalitete studentskog standarda. Naime, osim što studenti imaju odlučujuću ulogu u Nacionalnom povjerenstvu za kontrolu prehrane, njihovo se mišljenje redovito uvažavalo i konzultiralo i kad su druge javne politike visokog obrazovanja u pitanju ali i, primjerice, u organizaciji kandidature pa zatim i svih predradnji vezanih uz organizaciju Europskih sveučilišnih igara koje će se u srpnju 2016. godine održati u Zagrebu i Rijeci (<http://eug2016.com/>).

S obzirom, pak, da kvalitetan dijalog ne može biti nametnut s jedne strane, veliku ulogu u uspješnoj suradnji i postizanju zadovoljavajućih rezultata ima i proaktivnost samih predstavnika studenata, te se SDP nada da će studentski predstavnici i u narednom mandatu aktivno ukazivati na probleme i inicirati nužne promjene.

Jedan primjer uspješne planirane suradnje Vlade predvođene SDP-om i studentskih predstavnika je i priprema Nacrta prijedloga Zakona o studentskom predstavljanju i organiziranju, u čiju je izradu Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta krenulo upravo na inicijativu studenata.

Općenito, SDP je stava da pitanja organiziranja i samoorganiziranja studenata ne smiju biti nametnuto izvana i da glavna inicijativa i smjer eventualnih promjena mora doći od samih studenata - jer se upravo njih ta politika (*policy*) najviše i tiče. Pritom, u kreiranju zakona i politika koji uređuju pitanja studentskog organiziranja i uopće studentskog života, znanje i resursi Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta te drugih tijela državne uprave služe kao podrška.

Kada je konkretno riječ o problemima koje bi eventualna reforma studentskog organiziranja trebala riješiti, SDP će svako podržati promjene koje idu u smjeru povećanja demokratičnosti, participativnosti i autonomije, pa time i veće odgovornosti organiziranog studentskog predstavništva. Naime, opće je poznato da se studentskim izborima na Visokim učilištima odazove samo manjina studenata, što na neki način umanjuje legitimitet postojećeg sustava studentskog predstavništva i time proizvodi sustavan "demokratski deficit". Smatramo stoga da je potrebno unaprijediti postupak izbora relevantnih studentskih predstavnika i njihovog utjecaja u tijelima visokih učilišta, ali i odgovornost tih predstavnika prema studentima koje predstavljaju. Naime, predodžba po kojoj predstavnici studentskog zbora pasivno sudjeluju u radu tijela odlučivanja visokih učilišta (posebice stručnih vijeća) uvelike šteti legitimitetu studentskog predstavništva.

SDP će podržati i sva rješenja koja će osigurati nadzor nad trošenjem javnih sredstava namijenjenih studentskim udrugama i projektima, kao i rješenja kojima se javna sredstva namijenjena studentima dodjeljuju prvenstveno na temelju objektivnih i mjerljivih kriterija (projektno financiranje). Nažalost, pojedini izdvojeni primjeri netransparentnog pa i iracionalnog trošenja javnih sredstava stvorili su krivu predodžbu o Studentskom zboru kao

organizaciji koja prvenstveno radi na raspodjeli i trošenju (nemalih) raspoloživih sredstava, pa studentima i Vladi predstoji aktivan rad na iznalaženju i implementaciji boljih i transparentnijih načina financiranja studentskih aktivnosti.

SDP u svakom slučaju jamči da će i u narednom mandatu njegovati praksu dijaloga i otvorenosti pri odlučivanju o svim pitanjima studentskog života i rada s legitimnim predstavnicima studenata. Također, SDP će podržati sve promjene i prijedloge studentskih predstavnika kojima se unapređuje kvaliteta nastavnog procesa, kompetencija stečenih studijem, studentskog standarda, komunikacije studenata s i unutar tijela visokih učilišta te s tijelima državne uprave, studentskih projekata i studentskoga rada, te sva ostala pitanja od interesa za naše studente.

7. Smatrate li da pravila koja reguliraju raspolaganje sredstvima od davanja za studentski rad treba izmijeniti? Ako da, na koji način?

SDP smatra da se i na ovom području kroz aktivniju suradnju sa studentskim predstavnicima trebaju iznaći načini konzekventnog i transparentnog raspolaganja pravičnim udjelom sredstava od davanja za studentski rad. Nažalost, u ovome mandatu, kojega smo započeli zatekavši u sustavu znanosti i obrazovanja koncepcijski, organizacijski, financijski i kadrovski nered, morali smo, u suradnji i sa studentima, pristupiti sanaciji ogromnih dugova studentskih centara (posebice onog Sveučilišta u Zagrebu) pa se ovom pitanju nismo mogli posvetiti s dovoljnom angažiranošću i pažnjom. Sada kada proces sanacije ide predviđenim tokom, a ostale aktivnosti su strukturirane na način prikazan i u odgovorima na ostala ovdje postavljena pitanja, očekujemo stoga od studenata da, čim se usvoji novi Zakon o studentskom predstavljanju i organiziranju, s izabranim studentskim predstavnicima zajednički prionemo rješavanju i ovoga pitanja.

8. Smatrate li da bi uvođenje sistema vaučera u obrazovni sustav (obrazovanje subvencionirano od države, ali sama ustanova koja provodi obrazovni proces može biti i privatna) bio pozitivan korak?

Koliko smo upoznati, sustav vaučera kao načina financiranja visokog obrazovanja nije zaživio nigdje u svijetu, iako su neke države poput Njemačke, Nizozemske, Finske ili Australije tu mogućnost razmatrale. Općenito je upotreba vaučera puno učestalija u primarnom i sekundarnom obrazovanju, dok je o upotrebi u visokom obrazovanju čak i relevantna literatura oskudna.

Zagovornici uvođenja vaučera pretpostavljaju kako bi neizravna posljedica financiranja visokih učilišta putem vaučera bila jačanje kvalitete usluga, odnosno kvalitete obrazovnih programa koja sveučilišta nude. Naime, financiranjem putem vaučera, smatraju, potiče se takmičenje među učilištima za dobivanjem većeg broja studenata te, posljedično tome, visoka bi učilišta trebala razvijati programe i sadržaje koji su studentima primamljivi i kvalitetni. Ideja financiranja temeljenog na vaučerima zasniva se, dakle, na ideji da će potražnja utjecati na ponudu jer bi financiranje učilišta ovisilo o broju pojedinaca koji se za neki program odluče. Takav model, međutim, previše utjecaja daje upravo samoj potražnji, što vrlo brzo može dovesti do distorzivnih učinaka u sustavu. Primjerice, ako je samo interes (potražnja) taj koji utječe na pojavu i opstanak kvalitetnih programa, može se dogoditi da, uslijed manjka interesa, oni programi koji su društveno ili gospodarski neophodni ostanu bez financiranja. Time se ne samo dokida mogućnost unapređenja kvalitete na takvim programima, već dovodi u pitanje i sam njihov opstanak. Nadalje, svi modeli koji se oslanjaju na savršeno funkcioniranje odnosa ponude i potražnje na tržištu pružanja određenih usluga pretpostavljaju i to da su korisnici usluga potpuno informirani i racionalni pojedinci, koji odluke donose isključivo temeljem racionalne analize te će stoga i odabir studija vršiti temeljem informiranog izbora.

Literatura koja kritizira ekonomsko načelo racionalnog pojedinca je obilna, a u ovom kontekstu vrijedi spomenuti barem to da pojedinci često ne donose u ekonomskom smislu racionalne odluke, te da stoga postoji mogućnost da studenti neće studije odabirati temeljem kvalitete, nego temeljem drugih načela, poput, primjerice, blizine studija ili pak pod utjecajem obitelji i prijatelja. Nadalje, čak i da prihvatimo načelo racionalnog pojedinca, odluka o odabiru studija koju bi on donio bila bi u njegovom užem individualnom, ponekad i kratkoročnom, interesu, koji ne mora nužno odražavati dugoročne interese ni njega samoga, a ni društva.

Upitno je, nadalje, je li kompetitivnost koja se potiče vaučerizacijom učinkovita kao jedini način podizanja kvalitete usluga. Naime, da bi se ispravili i prevenirali mogući negativni učinci vaučerizacije po održivost pluralnosti programa i sadržaja, ali i samog sustava visokog obrazovanja, bilo bi potrebno dodatno razraditi kompleksan sustav kojim će se štiti pojedini programi, pojedine institucije (npr. zbog regionalne ravnoteže), posebno ugrožene skupine pojedinaca te konačno i standardi kvalitete koji se sustavno moraju nadgledati.

Ideja upotrebe vaučera u visokom obrazovanju barem implicitno podrazumijeva i načelo izbora korisnika usluga između privatnih i javnih visokih učilišta. SDP u takvom mogućem prelijevanju javnog novca u privatne profite vidi problem jer smatra politički upitnim i neodgovornim prema javnosti da cijelo društvo plaća privatne profite, pogotovo kada ista vrsta usluge postoji u javnom sektoru.

Imajući sve to u vidu, sustavom vaučera bi se stvorio vrlo zamršen i kompleksan sustav čija bi krajnja učinkovitost u realizaciji javnih ciljeva bila vrlo upitna te je pitanje je li uopće u javnom interesu započeti takav riskantan projekt. S obzirom da stvarni učinci, ali i posljedice zasnivanja financirana visokog obrazovanja isključivo na vaučerima još nisu istraženi, ne možemo znati kakvi bi učinci takvog modela mogli biti. Štoviše, s obzirom na nedostatak empirijskih podataka koji bi opisivali izravne i neizravne posljedice politike vaučera u visokom obrazovanju, uvođenje financiranja putem vaučera u ovom trenutku bi se moglo smatrati eksperimentom, a SDP-ova vlada ne smatra da bi takva politika bila odgovorna prema javnosti i studentima.

SDP s druge strane smatra da se kroz sustav višegodišnjih programskih ugovora, primijenjen i dokazan u većem broju razvijenih zemalja, visoka učilišta potiču na unapređenje kvalitete i to na puno izravniji način jer se stranke (država s jedne i visoka učilišta s druge strane) ugovorno (dakle i pravno) obvezuju na izvršavanje određenih aktivnosti. Osim toga, Hrvatska se je već unazad nekoliko godina načelno opredijelila za financiranje visokog školstva temeljeno na višegodišnjim programskim ugovorima, pa uvođenje vaučera kao načina financiranja sustava trenutačno ne smatramo neophodnim i svrhovitim.

Iako u pogledu financiranja visokog obrazovanja putem vaučera ima navedene ograde, SDP nije isključiv u pogledu upotrebe vaučera kao alata potražnje u području sekundarnog obrazovanja, i to kao mjere u politikama promicanja cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih. U Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije se tako u cilju unapređenja upravljanja i financiranja obrazovanja odraslih predviđa i da visoka učilišta, osobito sveučilišta, preuzmu nove obveze u organizaciji cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih, te je u tom pogledu kao jedan od modela financiranja obrazovanja odraslih moguće razmotriti i financiranje putem vaučera. Da se uvođenje vaučera u sustavu obrazovanja odraslih već operativno razmatra svjedoči i to što je Vlada predvođena SDP-om u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020., a u sklopu Prioritetne osi 3 "Obrazovanje i cjeloživotno učenje" kao jedan od investicijskih prioriteta izdvojila i projekte na razini odgojno-obrazovnih ustanova, pri čemu jedna od mogućih mjera ustanova može biti i uspostava sustava vaučera za pohađanje tržišno/društveno relevantnih programa u odabranim sektorima u području obrazovanja odraslih.

9. Koje mjere predviđate za povećanje dostupnosti visokog obrazovanja učenicima i studentima iz navedenih skupina smanjenih mogućnosti?
1. osobe s invaliditetom
 2. osobe slabijih materijalnih uvjeta i/ili nižeg socioekonomskog statusa
 3. osobe koje žive dalje od akademskih centara
 4. članovi nacionalnih manjima
 5. osobe kojima niti jedan roditelj nije visoko obrazovan

Kako bi osobe iz ranjivih skupina koje ste izdvojili uopće postali studenti, potrebno je ciljanim politikama obuhvatiti njihove potrebe i tijekom primarnog i sekundarnog obrazovanja. Zbog toga se vlada predvođena SDP-om pitanjem dostupnosti obrazovanja, a pogotovo za osobe iz ranjivih skupina društva, od početka bavila na sustavnoj razini, od predškolskog odgoja do visokoškolskog obrazovanja.

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine u posebnoj poglavlju donosi mjere za obrazovanje osoba s invaliditetom. One, između ostaloga, uključuju infrastrukturnu

prilagodbu škola učenicima s invaliditetom, modifikacije kurikulumu kako bi oni odgovarali potrebama učenika s teškoćama, te poticanje profesionalnog razvoja učitelja i nastavnika za rad s takvim učenicima. Doista, osiguranje jednakih uvjeta školovanja za sve učenike i studente bio je i jest jedan od prioriteta strateškog planiranja i rada Vlade u ovome mandatu.

U odgojno-obrazovnom sustavu od predškolskog odgoja do srednjega obrazovanja je pružana i potpora učenicima s teškoćama u razvoju radi osiguranja standarda koji omogućava njihovo uspješno obrazovanje i maksimalno uključivanje u redoviti odgojno-obrazovni sustav. U sustavu predškolskog odgoja se tako djeci pruža potpora prema njihovim sposobnostima, učenicima osnovnih škola je potpora pružana pri razvoju kompetencija važnih za nastavak obrazovanja, a to se nastavlja i kroz potporu obrazovanju učenika s teškoćama u srednjem školstvu.

Dodatna potpora razvoju ovog dijela obrazovnog sustava pružena je i sredstvima strukturnih fondova EU, dok je kroz Financijski mehanizma Europskog gospodarskog prostora pružana potpora ispunjavanju odgojno-obrazovnih potreba multietničkih i multikulturalnih zajednica. Poznato je, primjerice, da je iz Europskog socijalnog fonda tako ove godine gradovima i županijama koji su se javili na natječaj u sklopu Operativnog programa "Učinkoviti ljudski potencijali 2014.– 2020." osigurano više od 72 milijuna kuna za pomoćnike u nastavi za učenike osnovnih i srednjih škola s teškoćama u razvoju. Dvadeset hrvatskih gradova i gotovo sve županije su tako dobili novac za uvođenje u nastavu 1.988 pomoćnika za 2.379 učenika s poteškoćama.

Vlada je poduzimala i aktivnosti u poboljšavanju modela subvencioniranja prijevoza, posebice učenika srednjih škola, za što je u ovom mandatu godišnje izdvajano čak 250 milijuna kuna, ali i redovitih studenata i studenata s invaliditetom.

S druge je strane Vlada tijekom čitavog mandata pružala potporu djeci i učenicima u ispunjavanju odgojno-obrazovnih potreba multietničkih i multikulturalnih zajednica. Posebno je tu potrebno izdvojiti da je Vlada osiguravala i sustavno provodila Nacionalnog programa za Rome te program "Desetljeće za uključivanje Roma 2005.-2015." čiji su ciljevi poduzimanje mjera za poboljšanje uvjeta života romske nacionalne manjine i njihovog uključivanja u društveni i javni život. Time se ujedno primjenjuju osnovni ciljevi Milenijskog razvoja UN-a i Programa socijalnog uključivanja Europske unije na programu namijenjenom najosjetljivijoj manjinskoj populaciji u Europi, Romima. Obrazovanje je sastavni dio Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma i odnosi se na predškolski odgoj pripadnika romske nacionalne manjine, njihovo osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje te opismenjavanje i obrazovanje odraslih. Kroz te su programe, primjerice, sufinancirani roditeljski udjeli u cijeni predškolskog odgoja za djecu pripadnike romske nacionalne manjine, te su stipendirani učenici romske nacionalne manjine.

Naravno, poduziman je i cijeli niz mjera usmjeren na poboljšanje studentskog standarda za osobe slabijih materijalnih uvjeta i/ili nižeg socioekonomskog statusa te povećanje dostupnosti visokog obrazovanja za osobe kojima niti jedan roditelj nije visoko obrazovan, a što je detaljnije elaborirano u odgovoru na 2. pitanje te u nastavku u odgovoru na 10. pitanje. Dostupnosti visokog obrazovanja osobama koje žive dalje od akademskih centara bavili smo se pak u odgovoru na 3. pitanje.

Što se daljnjeg rada na ovom skupu tema u predstojećem mandatu tiče, Vlada RH je u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije predvidjela niz mjera poboljšanja inkluzivnosti i dostupnosti visokog obrazovanja za učenike i studente smanjenih mogućnosti, dio kojih se već aktivno i provodi. Doista, s obzirom da još uvijek postoje znatne razlike u pristupačnosti visokim učilištima za studente s invaliditetom, predviđen je razvoj nacionalnog sustava financiranja za postizanje veće razine pristupačnosti studenata s invalidnošću ali i prilagodba prijavnih i upisnih procedura na visoka učilišta osobama s invalidnošću. Već je pak započet rad na prilagodbi izvođenja nastave i provjeri znanja, vještina i sposobnosti studenata s invalidnošću, što bi im trebalo omogućiti da na pravedan način dokažu postizanje definiranih ishoda učenja. U tom smislu je planirano i provođenje dodatne edukacije nastavnika, osiguranje pomoćne tehnologije i asistenata u nastavi, osiguranje rada institucionalnih službi i stručnih tijela za potporu, osiguravanje prostorne pristupačnosti i univerzalnog dizajna koji će svim studentima, uključujući i studente s invalidnošću, omogućiti dostupnost svih resursa namijenjenih studentima, te osiguravanje prilagođenog prijevoza studentima s invalidnošću. Preduvjet za navedeno, a s ciljem praćenja studija i unapređenja potpore, je i već započeto sustavno prikupljanje podataka o studentima s invalidnošću koji ostvaruju prava i koriste se oblicima potpore u sustavu visokog obrazovanja. SDP jamči i u narednom mandatu aktivan nastavak rada na implementaciji svih navedenih mjera i to, još jednom, posebno kroz dijalog i suradnju s predstavnicima studenata.

10. Smatrate li da obrazovni sustav Republike Hrvatske dovodi do zadovoljavajućih teoretskih i praktičnih kompetencija učenika i studenata? Ako ne, koje konkretne mjere biste proveli kako bi se stanje poboljšalo?

SDP-ova vlada je, svjesna činjenice da je potrebna strukturna reforma obrazovnog sustava koja će faktografsko "bubanje" činjenica i učenje bez razumijevanja zamijeniti učenjem koje se temelji na promišljanju i kritičkom razmišljanju, pri čemu je učenik u središtu cijelog obrazovnog procesa, pokrenula je dugotrajan proces pripreme Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, čijem je konačnom usvajanju u Hrvatskom saboru prethodila široka i dugotrajna javna rasprava. Cjelokupna kurikularna reforma, koja je započela s aktivnom provedbom, predstavlja jednu od ključnih mjera predviđenih Strategijom. Za razliku od prethodnih reformi, u ovome slučaju nije riječ o kozmetičkim promjenama programa nametnutim odozgo bez konzultacija s učiteljima i nastavnicima, nego o reformi po načelu "*bottom-up*" pristupa koja u svojoj realizaciji uključuje oko 350 stručnjaka, učitelja, nastavnika i drugih dionika i koja u konačnici vodi uspostavi potpuno nove obrazovne paradigme, temeljene na strateškom promišljanju i nacionalnom konsenzusu, kojom se mijenja ustaljena praksa poučavanja i fokus stavlja na ishode učenja.

Upravo u cilju poticanja boljih teorijskih i praktičnih kompetencija učenika, kurikularna reforma je stoga usmjerena na razvoj temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, povećanje razine funkcionalnih pismenosti učenika, povezanosti obrazovanja s interesima, životnim iskustvima, potrebama i mogućnostima učenika, povezanosti obrazovanja s potrebama društva i gospodarstva, te jasnom određenju odgojno-obrazovnih ishoda (ishoda učenja) i to ne samo onih kognitivne prirode (znanja), već i onih koji osiguravaju razvoj stavova, vještina, kreativnosti, inovativnosti, kritičkog mišljenja, estetskog vrednovanja, inicijativnosti, poduzetnosti, odgovornosti, odnosa prema sebi, drugima i okolini, vladanja i brojne druge. Kurikularnom reformom se, osim znanja koja učenici stječu, mijenja i položaj učitelja i nastavnika kojima se prepušta veća sloboda u izboru sadržaja, metoda i oblika rada, ali i poticanje primjena metoda poučavanja i učenja koje omogućavaju aktivnu ulogu učenika u razvoju znanja, vještina i stavova uz podršku učitelja/nastavnika i u interakciji s drugim učenicima. U gimnazijskom obrazovanju predviđa se uvođenje izbornosti što će omogućiti usmjeravanje interesa učenika i jasnije profiliranje gimnazijskog obrazovanja.

Rad na cjelovitoj kurikularnoj reformi, još jednom potpuno neovisno od politike i stranaka, ali uz snažnu podršku naše Vlade i SDP-a, provodi Ekspertna radna skupina čiji je rad započeo u veljači ove godine. Aktivna vladina podrška reformi je vidljiva iz sredstava koja su za tu svrhu osigurana u Državnom proračunu, ali i kroz ustroj i aktivan rad Jedinice za stručnu i administrativnu podršku cjelovitoj kurikularnoj reformi koju čine državni i javni službenici: zaposlenici Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, Agencije za odgoj i obrazovanje, Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja. U radu na reformi sudjeluju i 62 člana stručnih radnih skupina, a što bi već za nekoliko dana trebalo rezultirati prijedlozima izmjena i dopuna Nacionalnog kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, te prijedlozima Nacionalnog kurikulumu osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja, Nacionalnog kurikulumu gimnazijskog obrazovanja, Nacionalnog kurikulumu strukovnog obrazovanja, Nacionalnog kurikulumu umjetničkog obrazovanja te Okvira vrednovanja, ocjenjivanja i izvješćivanja o učeničkim postignućima. Stručne radne skupine paralelno rade i na Okviru nacionalnog kurikulumu, koji je također u završnoj fazi izrade. Uz to, u rad na kurikularnoj reformi je uključeno daljnjih 45 radnih skupina na razini područja kurikulumu i kurikulumu međupredmetnih tema te na razini predmeta cjelovite kurikularne reforme, a u što je uključeno daljnje 283 osobe. Tu su zastupljeni učitelji i nastavnici iz svih dijelova Hrvatske, sa sedam hrvatskih javnih sveučilišta i četiri javna znanstvena instituta, te djelatnici javnih i privatnih veleučilišta. Svi ti stručnjaci rade i na Okviru za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća učenika s teškoćama te Okviru za poticanje iskustava učenja i vrednovanje postignuća darovitih učenika. Konačna verzija predviđenih dokumenata bi trebala biti prezentirana do kraja godine, a sami kurikulumi općeobrazovnih predmeta u osnovnim i srednjim školama te kurikulumi izbornih predmeta krajem siječnja 2016. godine, nakon čega slijedi opet široka javna rasprava te zatim i stručno usavršavanje i priprema za samu implementaciju kurikularnih dokumenata te stvaranje mreže za podršku.

Uz navedeni rad na cjelovitoj kurikularnoj reformi, Strategija obrazovanja poseban naglasak stavlja i na stjecanje i razvoj temeljnih kompetencija potrebnih za cjeloživotno učenje. Upravo se je iz tog razloga, a usko vezano uz samu cjelovitu kurikularnu reformu, krenulo i u reformu trajanja obveznog općeg obrazovanja. Doista, središnje strateško usmjerenje prema razvoju temeljnih kompetencija i ishoda učenja te novim oblicima praćenja i vrednovanja rada, uz novo-predviđeni devetogodišnji opće-obvezni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, omogućit će fleksibilniju predmetnu strukturu i satnicu te znatno veću razinu autonomije škola u programskom određenju

vlastitoga rada, čime će se osigurati veća individualizacija i razina izbornosti. Treba pritom ipak imati na umu da je promjena strukture sustava odgoja i obrazovanja složen i dugotrajan proces kojemu zbog toga Vlada i SDP osiguravaju stručne i materijalne resurse, te svekoliku podršku stručnjacima koji na tom poslu rade. Sve to će biti daljnji doprinos ove Vlade i SDP-a pružanju svim učenicima podjednakih mogućnosti školovanja, uspostavi škole u kojoj će učenici naučiti kako učiti, imati aktivnu ulogu u razvoju znanja, vještina i stavova, steći temeljne kompetencije za cjeloživotno učenje te razviti funkcionalnu pismenost. Nastavnici će pak imati veću autonomiju u izboru sadržaja, oblika i metoda rada, drugačije poučavati, objektivnije pratiti i vrednovati učenička postignuća. U toj „novoj školi“ će se koristiti suvremene metode učenja i poučavanja, poštovati će se i razvijati učenikova osobnost te će se stvarati okvir za razvoj njegove kreativnosti, inovativnosti, kritičkog mišljenja, estetskog vrednovanja, inicijativnosti, poduzetnosti, i građanske odgovornosti, sve s ciljem razvoja učenika kao emancipiranog i odgovornog građanina koji aktivno sudjeluje u razvoju demokratske i građanske kulture, odnosa prema sebi, drugima i okolini.

Uz sve navedeno, u strukovnom obrazovanju, koje je posebno važno za vitalno gospodarstvo i koje pohađa oko 70 posto učenika, promjene predviđene Strategijom uključuju uvođenje modularnosti i fleksibilnosti u strukovne kurikulume, ali i, zbog olakšanja prelaska iz obrazovanja na tržište rada, uvođenje u svim programima strukovnog obrazovanja učenja na radnom mjestu. I prije usvajanja strategije, od 2013. godine za mandata ove Vlade pripremljeno je tako 25 novih strukovnih kurikuluma koji su razvijeni korištenjem instrumenata u okviru Hrvatskog kvalifikacijskog okvira i koji su nastali dubinskim istraživanjem potreba gospodarstva i sudjelovanjem predstavnika oko 500 poslodavaca, predstavnika visokoškolskih ustanova, sindikata te djelatnika školskih ustanova. Osnovni sadržaj tih kurikuluma je popis svih znanja, vještina i ostalih kompetencija koje učenik treba steći da se uključi na tržište rada ili nastavi obrazovanje. Također, tako reformirani kurikulumi daju relevantnije stručne kompetencije i još jednom mijenjaju paradigmu obrazovanja - s poučavanja na učenje i ishode učenja.

Na razini visokoga školstva relevantna istraživanja pokazuju pak da ne samo u Hrvatskoj nego i u drugim razvijenijim zemljama nastavnici na visokim učilištima težište željenih kompetencija studenata stavljaju na temeljna opća znanja, koja se međutim u praksi ne pokazuju presudnima. S druge pak strane poslodavci i sami diplomirani studenti smatraju da su kompetencije u interpersonalnim vještinama stečene tercijarnim obrazovanjem jako deficitarne. U skupu ishoda učenja visokoškolske razine obrazovanja, nastavnici, poslodavci i studenti slažu se pak u ocjeni važnosti kompetencija vezanih uz mogućnost primjene znanja u praksi, uz kapacitet za kontinuirano usvajanje novih znanja te uz prilagodljivost na nove situacije. Potaknuta i takvim podacima, Vlada predvođena SDP-om je provela i provodi niz mjera kojima se puno veći naglasak u obrazovnom procesu na visokim učilištima stavlja na sustav osiguranja kvalitete te ustroj sustava vanjskog vrednovanja ishoda učenja. Cilj je da se, kako je već i prethodno istaknuto, unapređenje studijskih programa i izlaznih kompetencija studenta vrši u skladu s društvenim potrebama i potrebama gospodarstva, te prilagođeno jasno definiranim ishodima učenja. Sve to podrazumijeva potrebu jačanja kvalitete i instrumenata nadzora upravljanja institucijama u sustavu od strane osnivača, u smislu provedbe nastavne misije i društvene uloge svake pojedine ustanove, posebno visokih učilišta, a u čemu će, u skladu sa strateškim odrednicama Vlade, SDP-a ali i Strategije obrazovanja, ključan instrument biti cjeloviti programski ugovori s jasno definiranim pokazateljima uspješnosti studiranja pa tako i postignuća predviđenih ishoda učenja i izlaznih kompetencija studenata.

11. Smatrate li da u Republici Hrvatskoj dolazi do inflacije visokog obrazovanja, to jest, da je omasovljenje visokog obrazovanja dovelo do toga da diplome danas vrijede manje nego u prošlosti? Ako da, koje konkretne mjere biste proveli kako bi se stanje poboljšalo?

Omasovljenje visokog obrazovanja prisutno je u cijelome svijetu te je vezano uz razvoj novih tehnologija koje impliciraju i rast obrazovne strukture zaposlenika, uz povećanje standarda i kvalitete života, uz urbanizaciju, te uz povećanje dostupnosti visokog obrazovanja. "Inflacija" diploma nije, dakle, samo hrvatski problem, već se taj učinak bilježi u svim razvijenijim zemljama. I dok je uzrok ove pojave kompleksan i ovdje ga nema potrebe detaljno elaborirati, važno je istaknuti da je smanjenja vrijednosti diploma izravan rezultat prevelike ponude, a ne toliko potražnje. Doista, tržište rada je puno dinamičnije i fleksibilnije, a potrebe i zahtjevi na tržištu se mijenjaju puno brže nego što je to slučaj s programima u okviru obrazovnog sustava. Zbog takvih inherentnih razlika između sustava obrazovanja i tržišta rada, za očekivati je da će uvijek u nekoj mjeri postojati neravnoteža između potrebnih i postojećih programa. Danas se tako primjerice visoko-tehnološka ili napredna računalna znanja uče na poslu ili samostalnim radom, a manje u okviru formalnog sustava obrazovanja. Ne postoji savršeno rješenje za ovaj

problem, jer će uvijek postojati diplome koje u danom trenutku na tržištu vrijede više, ali je mehanizmima poput Hrvatskog kvalifikacijskog okvira ipak moguće ublažiti negativne učinke obrazovne nefleksibilnosti i brže prilagođavati izlazne kompetencije s potrebama tržišta rada.

Kada se govori o omasovljenju visokog obrazovanja, neke procjene govore da je broj studenta u svijetu u posljednja dva do tri desetljeća višestruko narastao, a to je vidljivo i u Hrvatskoj gdje se broj studenata sustavno povećava od 1990. godine kada je u sustavu bilo oko 70.000 studenata, na trenutačno oko 180.000 studenata. Broj hrvatskih studenata je, dakle, u 25 godina porastao za 2,5 puta! Za našu je zemlju međutim karakteristično da je porast broja studenata bio vrlo heterogen. Dok je, tako, 1990.-ih u ukupnom broju studenata bilo oko 42 posto studenata društvenog i humanističkog usmjerenja, 37 posto studenata tehničke struke, nešto manje od po 10 posto studenata biomedicine i biotehnologije, te 3-4 posto studenata prirodnih znanosti, danas društvenjaci i humanisti (posebice društvenjaci) u ukupnom broju studenata drže udio od oko 60 posto. Istovremeno je udio studenata tehničke struke pao na nešto iznad 20 posto, dok je udio studenata biomedicine i biotehnologije, uz manje varijacije, ostao poprilično konstantan. Udio studenata prirodnih znanosti je u istom razdoblju lagano porastao.

Dio te nehomogene i nestrukturirane promjene u strukturi studentske populacije je zasigurno uzrokovan promjenom strukture hrvatskog gospodarstva s nestajanjem nekadašnjih mastodontskih proizvodnih kapaciteta i razvojem malog i srednjeg poduzetništva i uslužnih djelatnosti. Dobar dio problema je međutim rezultat stihije u upisnim kvotama (gdje su primjerice, suprotno izvornoj namjeni, izvanredni studiji ponegdje postali način za povećanje upisnih kvota i upisivanje studenata koji nisu uspjeli upisati odgovarajući redovni studij), odnosno, kako je gore navedeno, prevelikoj ponudi neodgovarajućih programa. Takva praksa ne korelira niti s potrebama realnog gospodarstva, niti s planovima vezanima uz razvoj strateških grana hrvatske privrede i društva. Posljedica toga je i konstantni suficit na burzi rada, primjerice, magistara ekonomije, a s druge je strane na tržištu rada evidentan nedostatak velikog broja, primjerice, liječnika, farmaceuta ili inženjera računalnih i informacijskih struka.

Dakle, umjesto tvrdnje da diplome vrijede manje danas nego u prošlosti, točnije bi bilo reći da neke diplome uslijed prevelike ponude vrijede manje, i da postoji "inflacija" nekih diploma, uz istovremeni sistemski manjak drugih znanja i vještina, poput onih iz STEM područja.

Vlada predvođena SDP-om je, kako je već prethodno navedeno, i kroz instrumente vezane uz HKO i kroz promjenu modela financiranja visokih učilišta uvela stoga stimulativne mjere za poticanje upisa i uspješnog studiranja u STEM području. U Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije je pak, kako je ekstenzivno elaborirano u odgovoru na 4. pitanje, predviđen cijeli niz mjera, dobar dio kojih je već u provedbi, kojima je cilj revizija sadržaja i ishoda učenja studijskih programa dok bi se, korištenjem HKO-a, ishodi učenja uskladili s traženim i na tržištu rada konkurentnim kompetencijama. Cilj je tu posebno da se kroz detaljnu analizu stvarnih potreba i mogućnosti svih dionika (srednjoškolci – tržište rada – sustav visokog školstva) strukturno redefiniraju i upisne kvote uz istodobno povećanje kvalitete izvedbe studijskih programa i posljedično povećanje učinkovitosti, odnosno (horizontalne i vertikalne) prohodnosti. Pri redefiniranju kvota vodit će se pritom posebice računa o stvarnim društvenim potrebama, ali i elementima osiguravanja kvalitete za svako visoko učilište. Poseban naglasak će tu biti na sustavu razlikovanja stručnih i sveučilišnih studija na temelju jasnih ishoda učenja, gdje se kod prvih pretežno usvajaju vještine, a kod drugih teorijska znanja. Stručni bi studiji tako trebali biti fleksibilniji i brzo odgovarati na zahtjeve tržišta, dok bi sveučilišni trebali osiguravati bolje temelje i fundamentalna znanja primjerenija promjenjivim zahtjevima tehnologije i društva, pri čemu bi obje vrste studija trebale pripremiti studente i za cjeloživotno učenje. U razradu izmjena i dopuna sadržaja studijskih programa već su, kroz Sektorska vijeća HKO-a, uključeni poslodavci, HUP-a i HGK-a. Težište sveučilišnih studija će se tako pomaknuti s preddiplomskih na diplomatske studije, a stvarno opterećenje studenta će se uskladiti s ECTS bodovima koje nose pojedini kolegiji/moduli. Posebno je tu važno da se, u okviru svih programa u kojima ona može doprinijeti stjecanju kompetencija, osigura i studentska praksa kao i da se osigura veća zastupljenost transverzalnih kompetencija i u preddiplomskim i u diplomatskim studijima.

Daljnja mjera povezana s navedenima je i izgradnja sustava karijernog savjetovanja studenata s ciljem prepoznavanja njihovih afiniteta te njihovog profiliranja tijekom studija, za što je imperativna i suradnja s gospodarskim subjektima, poduzetničkim sektorom te zavodom za zapošljavanje. Sustav pritom mora djelovati koordinirano sa sustavima karijernog savjetovanja u srednjem obrazovanju i obrazovanju odraslih. Uspostava cjelovitog sustava savjetovanja je nužna i zbog razvoja pravih izvanrednih studija kao dijela sustava za cjeloživotno obrazovanje, a koji su usmjereni na pristupnike koji studiraju uz rad ili koji iz drugog razloga imaju jasno izraženu potrebu za studiranjem posebnom dinamikom. Vrijedi istaći da se principijelno neće raditi o studijima koji se sadržajno ili po ishodima učenja razlikuju od redovnih studija, nego će razlika biti u fleksibilnijoj dinamici upisivanja

kolegija/modula – u skladu s mogućnostima koje studentu dopuštaju obveze izvan studija. Iz toga će razloga i studiji s djelomičnim opterećenjem biti, kao i oni s punim opterećenjem, obuhvaćeni financiranjem kroz model cjelovitih programskih ugovora s jasno definiranim pokazateljima postignuća željenih ciljeva.

Konačno, u suvremenom modernom svijetu malo je toga zadano i statično pa tako niti potrebna znanja i vještine koje se stječu diplomom. Stoga, jedini način da se zapošljivost i konkurentnost pojedinca na tržištu rada održi je stavljanje većeg naglaska na načine stjecanja kompetencija i na sustavno poticanje cjeloživotnog učenja. Iz tih razloga Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije veliki naglasak stavlja na promicanje kulture cjeloživotnog učenja već od predškolske dobi.

12. Smatrate li da su smještajni kapaciteti u sveučilišnim gradovima u Republici Hrvatskoj zadovoljavajući? Ako ne, na koji način biste poboljšali ovu situaciju?

Poznat je podatak da u hrvatskoj više od 60 posto studenata studira izvan mjesta prebivališta, a da pritom pokrivenost smještajnim kapacitetima iznosi samo 15 posto. Tu je karakteristična i velika heterogenost u situaciji u našim sveučilišnim središtima, pa tako, primjerice, još uvijek u Rijeci samo jedan od 28 studenata ima priliku dobiti krevet u studentskom domu, dok je u Zagrebu to čak svaki osmi! U drugim je sredinama situacija još gora jer, recimo, Dubrovnik uopće nema studentske domove.

Vlada predvođena SDP-om je stoga veliku važnost posvetila pitanjima studentskog standarda pa tako i pitanju unapređenja infrastrukture i povećanja broja smještajnih kapaciteta. Nije, dakle, slučajno da pitanje smještajnih kapaciteta zauzima značajno mjesto u projektima čije se financiranje planira sredstvima Europske unije. SDP-ova Vlada je tako za rekonstrukciju starih i izgradnju novih studentskih domova u Hrvatskoj iz Europskog fonda za regionalni razvoj, u sklopu Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020., osigurala gotovo milijardu kuna! U sklopu programa "Modernizacija, unapređenje i proširenje infrastrukture studentskog smještaja za studente u nepovoljnom položaju" osigurano je tako 934 milijuna kuna, od čega će iz europskih fondova biti osigurano gotovo 800 milijuna kuna, dok će se ostatak pokriti iz hrvatskog Državnog proračuna. Javni poziv za dostavu projektnih prijedloga otvoren je početkom rujna i trajat će do iskorištavanja sredstava, a zasad je tu planirana izgradnja novih kapaciteta za smještaj studenata u Rijeci, Osijeku, Varaždinu, Dubrovniku i Čakovcu od najmanje 3.000 kreveta, uz obnovu, najvećim dijelom u Zagrebu, studentskih domova s oko 5.000 kreveta.

Da nije riječ samo o planovima za budućnost, svjedoči činjenica da se od planiranih desetak već grade tri studentska doma u Rijeci čime će se, udvostručujući dosadašnje smještajne kapacitete, do ljeta 2016. godine (dakle, na vrijeme za već spomenute Europske sveučilišne igre) osigurati dodatna 754 ležaja. Istovremeno se provodi i obnova domova u Zagrebu za što je osigurano 220 milijuna kuna.

Istovremeno se uz podršku Vlade u Rijeci adaptira i neboder u vlasništvu HŽ infrastrukture koji je darovan Sveučilištu u Rijeci. Riječ je o neboderu s 15 katova koji će se, kroz model javno-privatnog partnerstva, ljeti koristiti kao hostel, a koji će povećati broj raspoloživih ležaja za daljnjih 600. Ukupna vrijednost ove investicije je oko 30 milijuna kuna. 29. rujna službeno je otvoren studentski dom u Puli sa 144 ležaja i 4 apartmana za gostujuće profesore, a istovremeno je opremljen i restoran sa 184 sjedećih mjesta u zatvorenom prostoru i 68 sjedećih mjesta na terasama, te s picerijom sa 72 sjedeća mjesta u zatvorenom prostoru i 36 sjedećih mjesta na terasama, ukupnog kapaciteta 1.200 obroka dnevno. Ukupno ulaganje u kapacitete Sveučilišta u Puli iznosi oko 40 milijuna kuna, od čega je SDP-ova Vlada putem Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU pokrila 37,5 milijuna kuna.

Uz navedeno, kroz shemu financiranja WB EDIF (*Western Balkans Enterprise Development Innovation Facility*), sveučilišta u Rijeci i Osijeku su dobila 2 milijuna eura za razvoj projekata gradnje daljnjih smještajnih kapaciteta za studente.

Kroz sve navedene aktivnosti, cilj Vlade predvođene SDP-om je do 2023. godine povećati kapacitet za studentski smještaj za 27 posto te obnoviti gotovo polovicu postojećeg kapaciteta, odnosno postići ukupnu pokrivenost studentskim smještajem od barem 20 posto.

Uz značajno unapređenje smještajnih kapaciteta, vlada istovremeno sustavno ulaže i u opremanje studentskih restorana. S ciljem osiguravanja subvencionirane prehrane za što veći broj studenata, u ovom su mandatu Vlade

RH uložena tako značajna sredstva u opremanje novih studentskih restorana te u ulazak novih restorana u sustav subvencionirane prehrane. Uz već spomenuti restoran u Puli, otvoreni su tako novi studentski restorani u Varaždinu, Šibeniku, Bjelovaru, Virovitici, četiri restorana na fakultetima Sveučilišta u Rijeci, restoran na Odjelu za matematiku Sveučilišta u Osijeku, novi restorani na Tehničkom veleučilištu Zagreb i Veleučilištu „Baltazar Adam Krčelić“ u Zaprešiću, novi restoran SC-a Sisak u Petrinji, a do kraja godine otvorit će se i restoran na Agronomskom/Šumarskom fakultetu SC-a Zagreb. Uz to, u pripremi je obnova restorana u Slavonskome Brodu, a, u sklopu izgradnje studentskoga doma, sredstvima EU fondova planira se i financiranje početka velikog projekta izgradnje restorana u Dubrovniku.

Učinjeno do sada najbolje, dakle, govori o tome koliko SDP smatra pitanje smještajnih te kapaciteta za prehranu studenata važnim i ozbiljnim. U narednom će mandatu stoga SDP nastaviti započete projekte i dodatno unapređivati postojeće smještajne kapacitete.